

Landelijke Orgeldag 14 september 2019

de Orgelbond

NATIONALE ORGELDAG

Den Haag

Opening Nationale Orgeldag

Dit jaar is de landelijke opening van de *Nationale Orgeldag* in de Kloosterkerk in Den Haag. Aansluitend aan deze openingsbijeenkomst is er als *Landelijke Orgeldag 2019* van *De Orgel-vriend* een orgelwandeling langs een aantal Haagse binnenstadsorgels, waarbij eind van de middag een slotconcert wordt gegeven in de Lutherse Kerk.

Uit onderstaand overzicht kunnen de deelnemers zelf voorkeurlocaties kiezen om te bezoeken. De cijfers **(1 tot 8)** achter de locaties verwijzen naar de bladzijden in dit boekje en naar de posities op de plattegrond die u achterin dit programmaboekje kunt vinden.

Programma Den Haag

10.30 uur

Kloosterkerk (1)

Landelijke opening Nationale Orgeldag 2019

organist: Geerten van de Wetering

12.00 uur*

Sint-Jacobuskerk (2)

organist: Jos Laus

Gotische Zaal (5)

organist: Jos van der Kooy

Paleis Kneuterdijk (7)

bezichtiging

13.00 uur

Waaalse Kerk (3)

organist: Casper de Jonge

Nieuwe Kerk (6)

organist: Hero de Boer

Paleis Kneuterdijk (7)

bezichtiging

14.00 uur

Oud-Katholieke Kerk (4)

organist: Elizabeth Bultman

Sint-Jacobuskerk (2)

organist: Jos Laus

Lutherse Kerk (8)

Orgelkids: met Doe-orgel

15.00 uur

Gotische Zaal (5)

organist: Jos van der Kooy

Nieuwe Kerk (6)

organist: Hero de Boer

16.00 uur

Lutherse Kerk (8)

Slotconcert

organist: Sander van den Houten

Op de locaties zal op de aangegeven tijdstippen een korte toelichting worden gegeven op de orgels, gevolgd door een bespeling van ongeveer een half uur.

Op andere tijdstippen zullen in de diverse kerken ook toelichtingen worden gegeven op de betreffende kerken en hun kunstschaten.

Kinderen

* Vanaf 12.00 uur ook orgelactiviteiten met en voor kinderen en hun begeleiders in de Apostelkapel van de Kloosterkerk: toelichting project van het Haags Orgel Kontakt **Muziek uit een gebouw** 'het Orgel', inclusief demo-orgel.

Traditie Nationale Orgeldag

Vandaag worden in honderden kerken activiteiten ontplooid in het kader van Nationale Orgeldag. Inmiddels wordt deze dag al voor de 18^e maal georganiseerd.

Tijdens de oprichtingsvergadering van de VNPO - de Vereniging Nationaal Platform voor Orgelkunst en -cultuur - is het initiatief genomen jaarlijks de Nationale Orgeldag te organiseren. Er is bewust gekozen voor de zaterdag van Open Monumentendag. Op deze zaterdag zijn uiteraard veel - historische - kerken geopend, waarin zich doorgaans monumentale orgels bevinden.

Doelstelling van deze dag is zo veel mogelijk mensen in contact te brengen met het orgel en nader te laten kennismaken met dit bijzondere, cultureel en ambachtelijk, muziekinstrument. Daarbij wordt het orgel ook op een andere dan alleen de liturgische wijze gepresenteerd, terwijl - indien mogelijk - bezoekers het binnenwerk van het orgel kunnen bekijken en eventueel zelf het orgel mogen bespelen. Door de samenwerking met de organisatie van Open Monumentendag komen op deze wijze juist ook 'toevallige passanten' in aanraking met het orgel. Veel orgelcommissies en organisten organiseren daarbij bespelingen en verzorgen ook documentatie met wetenswaardigheden over hun eigen orgel.

De Nationale Orgeldag wordt ondersteund door de SKEN, de Stichting Klinkend Erfgoed Nederland en wordt jaarlijks door een enthousiaste werkgroep in samenwerking met provinciale en regionale verenigingen en commissies op honderden plaatsen georganiseerd. Deelnemende orgelcommissies en organisten kunnen de activiteiten rond hun orgel ieder jaar plaatsen op de landelijke database via www.nationaleorgeldag.nl.

Vanaf 2005 wordt jaarlijks op een landelijk prominente plaats de Nationale Orgeldag officieel geopend. Zo werd het openingswoord uitgesproken door o.a. minister Aart Jan de Geus namens het kabinet, de Commissarissen van de Koningin in Noord-Brabant mevrouw Hanja Maij-Weggen en in Friesland de heer Ed Nijpels, de heer Fred de Graaf, voorzitter van de Eerste Kamer, de heer mr. Piet Hein Donner, vice-president van de Raad van State, de heer Han Polman, Commissaris van de Koning in de provincie Zeeland. Ook diverse burgemeesters spraken het openingswoord. Vorig jaar werd het officiële openingswoord in Het Orgelpark in Amsterdam gesproken door de heer Loek Dijkman, funder van Het Orgelpark. Vandaag wordt het landelijke startschot van de Nationale Orgeldag 2019 gegeven in de Kloosterkerk in Den Haag waarbij het openingswoord gesproken wordt door de heer Robert Helder, voorzitter van de SKEN, de Stichting Klinkend Erfgoed Nederland.

Kloosterkerk

De Kloosterkerk is een twee-beukige gotische hallenkerk. De kerk heeft drie zijbeuken en een kapel. Hij is meerdere malen vergroot en maakte oorspronkelijk deel uit van een Dominicanen klooster dat in de 17^e eeuw is afgebroken. De kerk heeft een dakruiter op het koor met daarin twee luidklokken.

Het Marcussen-orgel

(foto zie voorpagina)

In 1966 is in de Kloosterkerk onder advies van Adriaan Engels een nieuw orgel geplaatst door de Deense orgelbouwer Marcussen & Son te Aabenraa.

Het frontontwerp - op 16 voets basis - is van Cor Edskes. Het orgel telt 40 sprekende stemmen. De Trompet 8 vt van het hoofdwerk is 'en chamade' uitgevoerd. Begin 1990 is een intonatie-correctie uitgevoerd door de firma Fama & Raadgever te Utrecht. In 2016 heeft Orgelmaker Gebr. Van Vulpen, die het orgel in onderhoud heeft, het borstwerk voorzien van zweleurtjes.

Dispositie Marcussen-orgel

Hoofdwerk	C-f ³	Borstwerk	in zwelkast
Prestant	16 vt	Gedekt	8 vt
Octaaf	8 vt	Koppelfluit	4 vt
Roerfluit	8 vt	Prestant	4 vt
Octaaf	4 vt	Octaaf	2 vt
Spitsfluit	4 vt	Blokfluit	2 vt
Quint	2 2/3 vt	Sifflet	1 vt
Octaaf	2 vt	Cymbal	3 st
Mixtuur	6-8 st	Regaal	8 vt
Trompet	16 vt	Tremulant	
Trompet en chamade	8 vt		

Rugwerk

Prestant	8 vt	Subbas	16 vt
Gedekt	8 vt	Octaaf	8 vt
Quintadena	8 vt	Gedekt	8 vt
Octaaf	4 vt	Octaaf	4 vt
Roerfluit	4 vt	Nachthoorn	2 vt
Octaaf	2 vt	Mixtuur	6 st
Nasard	1 1/3 vt	Fagot	32 vt
Sexquialter	2 st	Bazuin	16 vt
Scherp	3-4 st	Trompet	8 vt
Dulciaan	16 vt	Schalmeij	4 vt
Kromhoorn	8 vt		
Tremulant			

Koppelingen

HW-RW, HW-BW, Ped-HW, Ped-RW, Ped-BW

Voetpistons voor manuaal- en pedaalkoppelingen
Stemming:
evenredig zwevend
a'=440 Hz bij 18° C

Kistorgel

De Kloosterkerk beschikte van 1963 tot 1987 over een klein positief van Marcussen. Sinds 1989 bezit de kerk een kistorgel van Fama & Raadgever te Utrecht. Het wordt onder andere als continuo-instrument gebruikt bij de hier regelmatig plaatsvindende pauzeconcerten.

Dispositie kistorgel

Manuaal	C-f ³
Gedekt	8' b/d
Prestant	4' b/d
Fluit	4' b/d
Octaaf	2' b/d
Quint	2 2/3' d
Terts	1 3/5' d

Stemming
evenredig zwevend
a' = 440 Hz bij 18° C

Programma Opening Nationale Orgeldag 2019

1

10.30 uur

Organisten:

Geerten van de Wetering (Marcussen-orgel), Jan Pieter Lanooy (kistorgel)
(zie voor CV's zie volgende bladzijde)

1. **Improvisatie (Marcussen-orgel)** Geerten van de Wetering (*1985)
2. **Welkom namens de kerkenraad**
3. **Doelstelling en historie Nationale Orgeldag** Wim van der Ros, voorzitter werkgroep Nationale Orgeldag
4. **Scherzo (Marcussen-orgel)** Gabriël Verschraegen (1919-1981)
Uit Sonate in e (1948)
5. **De orgelbouw door de eeuwen heen in Nederland en in Den Haag in het bijzonder** Aart de Kort, organist en orgelkenner
6. **Concerto a due Organi Spiritoso** Giovanni Bernardo Lucchinetti (1700-1760)
m.m.v. Jan Pieter Lanooy (kistorgel)
7. **Openingswoord Nationale Orgeldag 2019** Robert Helder, voorzitter Stichting Klinkend Erfgoed Nederland
8. **Mozart Changes (1995)** Zsolt Gárdonyi (*1946)
9. **Slotwoord** Henk Barnhard, secretaris Haags Orgel Kontakt
10. **Marche in Es** Louis Lefébure Wély (1817-1870)
Uit: L'Organiste moderne (Livr. VI)

In de Kloosterkerk is **Orgelmaker Van Vulpen** aanwezig. U kunt getuige zijn van het solderen van orgelpijpen en op groot scherm zal e.e.a. getoond worden over het orgelbouwwak.

Tevens aandacht en toelichting van de **orgelproject met kinderen van het Haags Orgel Kontakt**: Muziek uit een gebouw 'het Orgel', inclusief het demo-orgel.

5

4

Geerten van de Wetering

Geerten van de Wetering (1985) studeerde orgel en improvisatie bij Jos van der Kooy en tevens kerkmuziek en koordirectie bij Theo Goedhart aan het Koninklijk Conservatorium te Den Haag en politicologie aan de Universiteit Leiden. Na het behalen van zijn master orgel studeerde hij in Wenen bij Roman Summereder (20^e eeuwse muziek) en Peter Planyavsky (improvisatie) en vervolgens bij Ansgar Wallenhorst (improvisatie) en Wiecher Mandemaker (koordirectie). Geerten is organist van de Kloosterkerk te Den Haag en actief als koördirigent en artistiek adviseur. Hij was finalist bij improvisatieconcoursen in Schlägl en Westfalen. In 2018 won hij het Internationaal Improvisatieconcours Haarlem. In datzelfde jaar verscheen zijn eerste solo-cd, 1918 – Organ music from a new era, die een beeld geeft van ontwikkelingen in de (orgel)muziek vanaf 1918.

Geerten heeft een breed repertoire met bijzondere interesse voor 20e-eeuwse en hedendaagse muziek en speelde diverse première's. Als solist concerteert hij in binnen- en buitenland en werkt regelmatig samen met koren en orkesten.

cd

Geerten van de Wetering nam hier in de Kloosterkerk een cd op met werk van na de Eerste Wereldoorlog, na 1918. Vandaag is deze cd verkrijgbaar in de kerk, lezers van *De Orgelvriend* tegen inlevering van het betreffende 'hoekje' uit het laatste nummer als 'lezersaanbieding' tegen gereduceerde prijs.

Enkele recensies:

'Een goedgekozen recital, gedetailleerd in de ruimte opgenomen en perfect afgestemd op het instrument.'
– Luister, december 2018 | Waardering: 9

'De jonge titularis heeft het zichzelf bij zijn fonografische debut niet makkelijk gemaakt. Maar wat een visitekaartje levert hij hiermee af!'
– De Orgelvriend, januari 2019

'Ronduit voortreffelijk hoe Van de Wetering de Kloosterkerk met de nieuwe klankwereld vult.'
– Reformatorisch Dagblad, 15 februari 2019

'Van de Wetering laat zich niet klemzetten door authentieke principes, maar levert wel authentiek doorleefde vertolkingen af. [...] Top dat er zulke intens muzikale recitals op cd uitkomen.'
– Orgelnieuws.nl, 23 februari 2019

Jan Pieter Lanooy

Jan Pieter Lanooy (1993) begon met orgelspelen op tienjarige leeftijd bij Karolien Schuurmans en Bart Wuilmus (Baarle-Hertog, België). Later kreeg hij lessen van Jan Hage in Den Haag. Hij behaalde zijn Bachelor Orgel ('cum laude') in 2016 na zijn studie aan de conservatoria van Rotterdam en Den Haag bij Aart Bergwerff en Jos van der Kooy. In 2019 volgde de afsluiting van de Master Orgel in Den Haag bij Jos van der Kooy, eveneens 'cum laude'. Masterclasses volgde hij onder andere bij Leo van Doeselaar, Ludger Lohmann, Daniel Roth en Hans-Ola Ericsson. Daarnaast studeerde Jan Pieter Geschiedenis en Muziekwetenschap aan de universiteiten van Leiden en Utrecht. Voor beide studies deed hij onderzoek naar orgelgerelateerde onderwerpen.

Jan Pieter geeft soloconcerten in binnen- en buitenland. Daarnaast speelt hij regelmatig samen met andere instrumentalisten en ensembles, zoals het Vocaal ensemble Magnificat, Amsemble, het USKO en het Nationaal Jeugdorkest. Sinds september 2019 is Jan Pieter als organist verbonden aan de Remonstrantse/Vrijzinnige gemeente Vrijburg in Amsterdam.

Vandaag is Den Haag orgelstad van Nederland!

Nationale Orgeldag is al 18 jaar een begrip voor veel orgelliefhebbers. Overal in den lande worden orgels gepresenteerd zodat ook 'toevallige passanten' op velerlei wijzen kennis kunnen maken met dit bijzondere muziekinstrument.

Eder jaar wordt de landelijke aftrap op een prominente locatie gegeven teneinde het belang van de orgelcultuur te onderstrepen. Ons klinkend erfgoed verdient dat.

Den Haag heeft veel bijzondere en prachtige orgels. In de binnenstad zijn op loopafstand een aantal van deze klankjuwelen vandaag te beluisteren. In het kader van het 60-jarig jubileum van het maandblad *De Orgelvriend* is deze dag vandaag in Den Haag tevens de Landelijke Orgeldag 2019. Inclusief de Kloosterkerk zijn vandaag zeven locaties met orgels te bezoeken in een orgelwandeling. Daarbij is naast een zestal kerken ook de Gotische Zaal betrokken. Deze zaal maakt deel uit van het paleis-complex Kneuterdijk waar de Raad van State is gehuisvest.

Deelnemers aan deze dag kunnen vandaag hun eigen orgelwandeling bepalen aan de hand van het schema op pagina 2. Dankzij de korte loopafstanden zijn de locaties achtereenvolgens vlot bereikbaar. Zie de plattegrond op de volgende paginas. In iedere locatie wordt een toelichting gegeven op het orgel, maar ook zal uiteraard een korte

orgelbespeling door de betreffende titularis worden gegeven. Van de betreffende orgels treft u in dit boekje de bijzonderheden en de dispositie, alsmede het programma wat de betreffende organist speelt. Ook vindt u van iedere organist een korte cv. In deze wandeling is het ook mogelijk het Paleis Kneuterdijk te bezoeken. Een locatie die verder in het jaar niet te bezichtigen is.

Ook aan de kinderen is gedacht. Het *Haags Orgel Kontakt* geeft in de Kloosterkerk een toelichting op haar orgelproject met kinderen, terwijl in de Kloosterkerk kinderen hun eigen 'Doe-orgel' kunnen bouwen: een heus pijporgeltje met twee registers. Als u de kans heeft daar een kijkje te nemen: u bent ook daar van harte welkom.

Traditiegetrouw wordt de dag afgesloten met een slotconcert. Sander van den Houten zal vanaf 16.00 uur de beide orgels in de Lutherse Kerk bespelen en daarmee een waardig slot geven aan deze bijzondere Landelijke Orgeldag in Den Haag.

Dank aan allen die meewerken aan deze dag. Dat geldt niet alleen de organisten maar ook de kerkbesturen en de Raad van State.

Wij wensen u een ongelooflijk fijne en klankvolle Landelijke Orgeldag in Den Haag, orgelstad van Nederland!

Plattegrond met adressen, tijden en organisten

1. Kloosterkerk

Lange Voorhout 2-4 (hoek Parkstraat)
10.30 uur opening
Geerten van de Wetering

2. Sint-Jacobuskerk

Parkstraat 65a
12.00 uur: Jos Laus
14.00 uur: Jos Laus

3. Waalse Kerk

Noordeinde 25
13.00 uur: Casper de Jonge

4. Oud-Katholieke Kerk

Juffrouw Idastraat 7
14.00 uur: Elizabeth Bultman

5. Gotische Zaal

Paleisstraat 1 (t.o. Paleis Noordeinde)
12.00 uur: Jos van der Kooy
15.00 uur: Jos van der Kooy

6. Nieuwe Kerk

Spui 175
13.00 uur: Hero de Boer
15.00 uur: Hero de Boer

7. Paleis Kneuterdijk

Kneuterdijk 20
12.00 uur: bezichtiging
13.00 uur: bezichtiging

8. Lutherse Kerk

Lutherse Burgwal 9
14.00 uur: Orgelkids | Doe-orgel
16.00 uur: Sander van den Houten, slotconcert

Jacobuskerk

De Sint-Jacobuskerk – de Kerk van de Heilige Jacobus de Meerdere – werd naar een ontwerp van Pierre Cuypers gebouwd

van 1875 tot 1878. Het interieur van deze prachtige driebeukige neogotische kruisbasiliek is ook uit het atelier van Cuypers.

Het Adema-orgel

Het hoofdorgel in deze kerk is in 1890 gebouwd voor de Spaarnekerk te Haarlem door de orgelbouwer P.J. Adema & Zonen. Het orgel had separate laden voor grondstemmen en combinatiestemmen en bezat barkermachines. Bij de interne verplaatsing in 1928 door Joseph Adema werden de laden vervangen en kreeg het orgel pneumatische kegelladen. Bij de wijzigingen door Hubert Schreurs in 1953 ging het oorspronkelijke karakter van het orgel deels verloren.

Dit orgel werd in 1976/1977 in deze kerk geplaatst door Hubert Schreurs. Het werd daarbij uitgebreid met prima bijpassend pijpwerk van Maarschalkerweerd uit 1904 en aan de ruimte aangepast.

Slooff Orgelbouw voerde van 2008 tot 2010 een restauratie uit, waarbij het orgel ook met enkele stemmen werd uitgebreid. Deze restauratie was onder advies van Remy Syrier en Jos Laus met Wim Diepenhorst namens de

Rijksdienst Cultureel Erfgoed. Toen werd ook een nieuwe setzer geplaatst. Het drie-klaviers orgel - met elektro-pneumatische kegelladen - telt nu 57 stemmen.

In het priesterkoor bevindt zich sinds 2016 een altaarorgel. Het werd gebouwd door Jos Laus, in samenwerking met Slooff Orgelbouw. Er werd gebruikgemaakt van oud pijpwerk van o.a. Maarschalkerweerd. Dit orgel heeft 16 stemmen over twee klavieren en pedaal. De manuaaltractuur is mechanisch, die van het pedaal elektrisch.

Dispositie

Grand Orgue (C-g''')	Positif Expressif	Récit Expressive	Pédale (C-f')
Prestant 16'	Bourdon 16'	Viole Major 16'	Contrabasse 32'
Bourdon 16'	Principal 8'	Viole de Gambe 8'	Flûte 16'
Montre 8'	Salicional 8'	Voix Céleste 8'	Soubasse 16'
Portunal 8'	Bourdon 8'	Flûte Harmonique 8'	Flûte 8'
Bourdon 8'	Quintaton 8'	Cor de Nuit 8'	Basse 8'
Flûte harmonique 8'	Prestant 4'	Viole 4'	Flûte 4'
Nasard 5 1/3'	Flûte douce 4'	Flûte Octaviant 4'	Fourniture * IV
Prestant 4'	Nasard 2 2/3'	Viole de Quinte 2 2/3'	Contrebombarde 32'
Flûte Octaviant 4'	Doublette * 2'	Octavin * 2'	(gereserveerd)
Quinte 2 2/3'	Tierce 1 3/5'	Plein-Jeu * IV	Bombarde * 16'
Doublette * 2'	Langot 1 1/3'	Jeu de Clochettes III	Trompette * 8'
Fourniture * IV	Plein-Jeu * IV	Basson-Hautbois 8'	Clairon * 4'
Cymbale * III	Trompette * 8'	Voix Humaine 8'	
Grand Cornet * V	Cromorne 8'	Bombarde 16'	
Baryton * 16'	Tramblant	Trompette * 8'	
Trompette * 8'		Clairon * 4'	
Clairon * 4'		Tremulant	

Orgelbespeling door Jos Laus om 12.00 uur en 14.00 uur

1. *5e Livre*
Plein jeu - Duo - Récit - Basse de Trompette - Cromorne en taille - Fugue
Louis Marchand (1669-1732)
2. *Pièces de Fantaisies (4)*
Cathédrales
Louis Vierne (1870-1937)
3. *Premier Choral pour Orgue*
Hendrik Andriessen (1892-1981)
4. *L'Ascension Quatre Méditations Symphoniques*
No III "Transport de joie d'une âme devant la gloire du Christ qui est la sienne"
Olivier Messiaen (1908-1992)

Jos Laus

Jos Laus (1953) studeerde aan het Conservatorium in Den Haag piano, orgel en koor-directie. Van 1969 tot 2004 was hij als dirigent/organist verbonden aan de Bonifatiuskerk in Rijswijk. Sinds 2004 bekleedt hij diezelfde functie aan de kerk van de H. Jacobus de Meerdere in Den Haag en is als artistiek adviseur verbonden aan het Haags Orgel Kontakt (HOK).

Als orgeldeskundig en lid van het College van Orgeladviseurs Nederland (CvON) begeleidde hij tal van belangrijke restauratie- en nieuwbouwprojecten. Van zijn hand verschenen vele publicaties over technische- en historische aspecten van de orgelbouw. Wetenschappelijk onderzoek naar het oeuvre van de 19e eeuwse orgelmakers Maarschalker-

weerd & Zoon leidde in 2008 tot een publicatie in boekvorm. Van zijn werk als musicus verschenen verschillende opnamen, o.a. de cd Franse Meesters in de Hofstad. Onlangs werd hem in Parijs de onderscheiding Arts-Sciences-Lettres (Médaille de Vermeil) uitgereikt voor zijn verdiensten voor de Franse muziek en cultuur. Dit voorjaar werd hij bij zijn 50-jarig jubileum als kerkmusicus benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau.

Naast een uitgebreide concertpraktijk en zijn werkzaamheden aan deze kerk van de Heilige Jacobus is Jos Laus werkzaam als begeleider aan de dansvakopleiding van het Koninklijk Conservatorium in Den Haag en dirigent van verschillende projectkoren.

Speelhulpen:

Tirasse G.O.
Tirasse Pos.
Tirasse Récit
Acc. Pos-G.O.
Acc. Réc.-G.O.
Acc. Réc.-Pos.
Trede zwelkast man. II
Trede zwelkast man. III
4 combinatietreden voor:
G.O. - Pos - Réc. en Péd.
(registers met * gemerkt)

Elektrische toets- en registertractuur
Toonhoogte a¹ = 440 Hz
Stemming: evenredig zwevende temperatuur

Foto's Gerco Schaap

Waalse Kerk

De Waalse Kerk is in 1808 opgeleverd en werd gebouwd onder architectuur van J. van Duijfhuijs. De Haagse Waals-Hervormde Gemeente kerkte voor die tijd in de Hofkapel op het Binnenhof. Toen Koning Lodewijk Napoleon Bonaparte het Binnenhof als residentie nam en de Hofkapel voor de katholieke mis wilde gebruiken, kwam hij de Waals-Hervormde Gemeente financieel tegemoet om een nieuwe kerk te bouwen. De Église Wallonne behoort tot de Protestantse Kerk in Nederland.

Het Cavaillé-Coll-orgel

Het oorspronkelijke orgel in deze kerk was van J.E. Künckel. In 1885 wenste de Waalse Gemeente een meer romantisch orgel. Waar de orgelmaker Witte geen tijd had nu een orgel te bouwen kreeg Aristide Cavaillé-Coll uit Parijs de opdracht voor een orgel van 16 stemmen en 4 pedaaltransmissies. Hij breidde dit eigenhandig uit tot 18 stemmen en 4 transmissies. In de dertiger jaren van de vorige eeuw verving Sanders het Plein jeu van het Grand-Orgue door een Sexquialter. In 1952 voorzag Sanders de Cor de Nuit van roeren en was de benaming daarna Roerpijp. In 1954 plaatste Sanders een neobarokke mixtuur op de plaats van de Plein jeu van Cavaillé Coll. Dat register werd door hem omgevormd tot een doorlopende Sexquialter op een nieuwe kantsleep. Daardoor werd de pedaalmechaniek door hem deels herzien met desastreuze gevolgen. Bij de restauratie in 1984 door S.F. Blank onder advies van Henk Kooiker is de oorspronkelijke Pleu jeu gereconstrueerd met pijpwerk van Cavaillé Coll uit de Sexquialter en waar nodig aangevuld met nieuw pijpwerk. Op de kantsleep is een Cornet 5 st D geplaatst naar voorbeeld van die van het Cavaillé Coll-orgel uit de Harmonie in Haarlem. Sinds deze restauratie vindt het technisch beheer en het onderhoud van het orgel plaats door Henk Kooiker.

Dispositie

Grand Orgue	C - g ³
Bourdon	16 vt
Montre	8 vt
Bourdon	8 vt
Salicional	8 vt
Flûte Harmonique	8 vt
Prestant	4 vt
Plein jeu	3-4 rangs
Cornet D	5 rangs

Récit Expressif

Roerpijp	8 vt
Viole de Gambe	8 vt
Voix Céleste af c°	8 vt
Flûte octaviante	4 vt
Octavin	2 vt
Basson	16 vt
Trompette	8 vt
Basson et Hautbois	8 vt
Clairon	4 vt
Tremulant	

Pédale

	C - f ¹
Soubasse	16 vt
Basse	8 vt
Bourdon doux	8 vt ¹⁾
Violoncelle	8 vt ¹⁾
Basson	16 vt ²⁾
Trompette	8 vt ²⁾

- 1) = transmissie van Grand Orgue
2) = transmissie van Récit Expressif

Overige registers of treden:

- Tirasse Grand-Orgue, Tirasse Récit, Copula
- Appels et renvois Plein Jeu (Prestant 4 vt + Plein jeu)
- Appels et renvois Grand Choeur (Tongwerken Récit)
- Expression (zwelltrede Récit)

Stemming:
evenredig zwevende temperatuur.
Toonhoogte is a¹ = 435 Hz

Franse muziek in de Waalse Kerk om 13.00 uur door Casper de Jonge

Prélude (uit *Trois pièces pour orgue op. 29 nr. 1*) Gabriel Pierné (1863-1937)

- a. *Verset in F gr.* Louis-James-Alfred Lefébure-Wély (1817-1869)
- b. *Élévation in a kl.*
- c. *Boléro de Concert op. 166*

Cantilène Mélancolique (uit *Petite Suite Scholastique*) Déodat de Séverac (1872-1921)

- a. *Offertoire* (uit *Dix pièces pour orgue*) Théodore Dubois (1837-1924)
- b. *Cantilène religieuse* (uit *Sept petites pièces*)
- c. *Toccata in G gr.* (uit *Douze pièces pour orgue*)

Foto's Janco Schout

Casper de Jonge

is *organiste titulaire* van de Waalse Kerk in Den Haag, waar hij een orgel van Aristide Cavaillé-Coll (1885) bespeelt. Daarnaast is hij organist van de Remonstrantse Gemeente in de Lokhorstkerk te Leiden, waar hij speelt op een instrument van Johannes Mitreither (1774). Hij is ook een van de organisten van het Academiegebouw van de Universiteit Leiden. Als repetitor en begeleider van The Incidental Choir (THINC) en Kamerkoor Voix Jolies trad hij onder meer op in uitvoeringen van het *Requiem* van Fauré, het *Requiem* van Rutter, Brahms' *Ein deutsches Requiem* en *Liebesliederwalzer*, en Rossini's *Petite messe solennelle*. Hij was een leerling van Erik van Bruggen (orgel), Marijke Rindertsma en Birgitta Bulgakov (piano), en bijvakstudent van Geoffrey Madge aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag. Met Wienieke Jansen (mezzosopraan) en Jan Douwes (bariton) verzorgt hij concertlezingen over 'De klassieke oudheid in de liederen van Franz Schubert'. Casper de Jonge is als universitaire hoofddocent Grieks verbonden aan de Universiteit Leiden.

Toen in 1578 de uitoefening van de katholieke eredienst verboden was, kwamen katholieken in het geheim bij elkaar voor hun godsdienstige bijeenkomsten. Rond 1650 kwam een deel van de Haagse katholieken bijeen in een nog steeds bestaande zolderkerk in het huis van één van de pastoors aan de Juffrouw Idastraat. Toen deze kerk bouwvallig werd, kreeg men in 1720 toestemming om - tegen forse betaling - een echte kerk - weliswaar vanaf de straat onzichtbaar! - te bouwen. Deze barokke schuilkerk werd in 1722 opgeleverd als H.H. Jacobus en Augustinus. Kort hierna werd op 27 april 1723 in de pastorie, wat nu de Bisschopskamer wordt genoemd, tegen de zin van de paus Cornelis Steenoven door het kapittel van Utrecht tot aartsbisschop van Utrecht gekozen. Dit leidde tot een scheuring in de Nederlandse katholieke kerk, waaruit de Oud-Katholieke Kerk van Nederland is voortgekomen. Deze barokke schuilkerk heeft een prachtig interieur.

Het Garrels-orgel

De naam van orgelmaker Garrels is bekend van o.a. de orgels in Maassluis, Anloo en Purmerend. Het orgel van de Oud-Katholieke Kerk in Den Haag mag ook als zeer representatief orgel van deze bouwer worden aangemerkt. Rudolf Garrels bouwde dit orgel in de jaren 1724-1726 als tweeklaviers instrument met aangehangen pedaal. In 1902 werd dit orgel ontdaan van zijn binnenwerk toen Gerrit Spit in de oude kas een nieuw orgel bouwde. Het rugwerk werd in 1914 in een nieuwe kas opgebouwd in de Nederlandse Protestantenvond in Zeist. In 1960 werd dit hersteld door K.B. Blank & Zn.. Het hoofdwerk werd in 1918 in de Kleine Kerk in Vollenhove geplaatst achter een ouder Westfaals front.

Nadat in 1979 de Stichting reconstructie Garrels-orgel in de Oud-Katholieke Kerk te 's-Gravenhage was opgericht, slaagde men erin het complete binnenwerk van Zeist en Vollenhove op te kopen. Daardoor kon Flentrop in 1974 het oude Garrels-orgel weer 'bij elkaar brengen' en reconstrueren. De verdwenen front-prestanten werden, evenals de Quintfluit 3 vt en de Dulciaan 8 vt, gereconstrueerd. De klaviatuur werd nieuw gemaakt naar de Garrels-klavieren in de Jacobikerk in Utrecht. In 1995 bracht Flentrop een nieuwe pedaalade aan, waarop vooralsnog alleen de Subbas 16 vt werd geplaatst. De drie andere registers zijn gereserveerd.

Dispositie

Hoofdwerk	(C-f ³)	
Bordun	16 vt	b/d
Prestant	8 vt	
Holpijp	8 vt	
Octaaf	4 vt	
Fluyt	4 vt	
Quintfluijt	3 vt	
Super Octaaf	2 vt	
Mixtuijr	4-6 st	
Cornet	4 st	d
Trompet	8 vt	b/d

Rugwerk		
Holpijp	8 vt	
Quintadena	8 vt	
Prestant	4 vt	
Roerfluijt	4 vt	
Octaaf	2 vt	
Sexquialter	2 st	d
Dulciaan	8 vt	b/d

Pedaal	(C-d ¹)	
Subbas	16 vt	
Octaaf	8 vt	1)
Bazuin	16 vt	1)
Trompet	8 vt	1)

Koppelingen
HW-RW, Ped-HW.

1) = gereserveerd

Tremulant
Stemming evenredig zwevend,
a' = 415 Hz bij 18° C.
Winddruk 74 mm Wk.

**Programma Oud-Katholieke Kerk
op het Garrels-orgel (1726)
om 14.00 uur door Liesbeth Bultman**

Praeludium in G groot

Nicolaus Bruhns (1665-1697)

Balletto del granduca

Jan Pieterszn Sweelinck (1585-1625)

Praeludium in C Dur

Georg Böhm (1661-1733)

Concerto in G Dur (BWV 592)

Johann Sebastian Bach (1685-1750)

Liesbeth Bultman

studeerde orgel en kerkmuziek aan het Rotterdams Conservatorium bij Arie Keijzer en Aart Bergwerff. Zij volgde masterclasses bij o.a. Daan Manneke, Ben van Oosten en Stéphane Béchy. Sinds 1996 is zij cantor-organist van de Oud-Katholieke kerk in Den Haag en daarmee de vaste bespeler van het Garrels-orgel uit 1726. Haar bijzondere interesse gaat, mede door dit instrument, uit naar muziek uit de vroege barok. Zij gaf concerten in Nederland, België, Zwitserland en Duitsland en werkte in de loop der jaren samen met verschillende barokgezelschappen. Zij is momenteel woonachtig in België.

Nadat België in 1830 onafhankelijk werd, moest de Nederlandse koning zijn paleis in Brussel ontruimen en kon hij o.a. zijn grote schilderijencollectie meenemen naar Nederland. Het paleis Kneuschilderijencollectie meenemen naar Nederland. Het paleis Kneuschilderijencollectie met o.a. werk van Michelangelo, Titiaan, Rubens en Rembrandt te herbergen - uitgebreid met enige zalen in neogotische stijl onder architectuur van G. Brouwers. Alleen de 'grote zaal', de huidige Gotische Zaal, is hiervan bewaard gebleven. Deze zaal werd in 1842 ingewijd met het huwelijk van de jongste dochter van de koning en Anna Paulowna, prinses Sophie.

Het orgel

In 1842 plaatste de fa. Bätz & Co een nieuw orgel in deze zaal. Het werd gebouwd voor het roosvenster aan de oostzijde van de zaal. Het orgel heeft nogal wat locaties gekend. Bij de schenking aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag in 1855 werd het door Witte overgeplaatst naar het Palais des Arts en voorzien van een zelfstandig pedaal. In 1883 volgde een overplaatsing naar het nieuwe gebouw van het conservatorium waarbij Witte het nevenwerk voorzag van een zwelkast. In 1950 werd het door Van Leeuwen als koororgel geplaatst in de Willemskerk. In 1965 verhuisde het orgel naar Haarlem. Het werd daar door de fa. Pels met enkele dispositiewijzigingen in de Sionskerk geplaatst. Na sluiting van deze kerk in 1984 kocht uiteindelijk de overheid het orgel terug om het te herplaatsen in de Gotische Zaal. De restauratie van het orgel en de plaatsing - nu op de westelijke tribune - werd in 1989/1990 gerealiseerd door Gebr. Van Vulpen. Het herkrede de oorspronkelijke dispositie van Bätz met handhaving van het zelfstandige pedaal en de zwelkast van Witte.

Dispositie

Hoofdwerk	C-f ³
Prestant	16 vt
Prestant	8 vt
Bourdon	8 vt
Octaaf	4 vt
Fluit	4 vt
Nasat	3 vt
Woudfluit	2 vt
Trompet	8 vt

Nevenwerk	
Holpijp	8 vt
Viola di Gamba ¹⁾	8 vt
Salicionaal	4 vt
Roerfluit	4 vt
Gemshoorn ²⁾	2 vt
Tremulant	

Pedaal	C-d ¹
Subbas	16 vt
Octaaf	8 vt
Bourdon	8 vt
Octaaf	4 vt
Fagot	16 vt

Koppelingen

H.W. - Z.W.
Ped. - H.W.

Temperatuur:
evenredig zwevend

¹⁾ 1989, groot octaaf uit Holpijp 8 vt
²⁾ 1989

Twée orgelbespelingen in de Gotische Zaal door Jos van der Kooy

12.00 uur:

1. *Voluntary II in C major Largo - Andante* Georg Friedrich Händel (1685 - 1759)
2. *Uit Flötenuhrstücke 1772* Joseph Haydn (1732 - 1809)
 - Menuett
 - Andante
 - Menuet
 - Vivace 'Der Kaffeeklatsch'
3. *Improvisatie* Jos van der Kooy (*1951)

14.00 uur:

1. *Uit Acht kleine Präludien und Fugen:* Johann Sebastian Bach (1685 - 1750)
 - a. *Präludium und Fuge IV F dur BWV 557,*
 - b. *Präludium und Fuge III e moll BWV 553*
2. *Improvisatie* Jos van der Kooy (*1951)

Jos van der Kooy

Jos van der Kooy (Rotterdam, 1951) maakte in 1970 zijn debuut als concertorganist in de Kaiser Wilhelm Gedächtnis Kirche in Berlijn. Vanaf 1966 is hij kerkmusicus in Amsterdam. Sinds 1981 is hij als cantor en organist verbonden aan de Westerkerk. Ook is hij organist van de Gotische Zaal van de Raad van State in 's-Gravenhage. In diezelfde stad doceert hij orgel en improvisatie aan het Koninklijk Conservatorium. Tevens is hij verbonden aan de Rijksuniversiteit Leiden. Van 1990 tot 2017 was hij stadsorganist van het wereldberoemde Müllerorgel in de Grote of Sint-Bavokerk te Haarlem. Als vaste gastorganist blijft hij verbonden aan de Haarlemse orgelcultuur. Hij heeft een grote concertpraktijk in binnen- en buitenland.

Van der Kooy studeerde orgel bij Piet Kee aan het Conservatorium van Amsterdam. Hij werd onderscheiden met de Prix d'Excellence. Hij speelt een breed repertoire dat nagenoeg alle stijlperiodes uit de orgelliteratuur omvat en is een erkend pleitbezorger van hedendaagse muziek. Bovendien is hij een vermaard improvisator. In de jaren 1977 tot 1981 behaalde hij een viertal eerste prijzen tijdens nationale en internationale improvisatieconcoursen in Bolsward, St. Albans (UK) en Haarlem. Tweemaal, in 1989 en in 2000, werd hij door Société Académique Arts-Sciences-Lettres te Parijs onderscheiden wegens zijn verdiensten voor Franse muziek. Voor zijn werk in Haarlem ontving hij de Zilveren Legpenning van de Vereniging Haerlem (2015) en de Zilveren Stadspenning van de Gemeente Haarlem (2017). In 2011 werd hij benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau.

Nieuwe Kerk

De Nieuwe Kerk in Den Haag dateert uit 1656, een periode waarin geen plaats was voor een orgel passend bij de calvinistische stroming uit die tijd. Pas in 1699 besloot men een drie-klaviers orgel met aangehangen pedaal te laten bouwen door de beroemde orgelbouwer, Johannes Duyschot. Het orgel werd in 1702 in gebruik genomen. Aan de prachtige beschilderde orgelluiken en het houtsnijwerk van de kas en balkon is nog goed te zien dat het orgel een pronkstuk van de kerk moest worden.

Het orgel

Rond 1865 wilde het kerkbestuur dat het orgel luider zou klinken bij het begeleiden van de gemeentezang en het tevens aanpassen aan de heersende tijdgeest, de romantiek. De opdracht werd gegeven aan de meest toonaangevende orgelbouwer van die tijd, Christian G. F. Witte. Hij heeft grote wijzigingen aangebracht in stemming en registers. Hij respecteerde het werk van Duyschot en gebruikte zoveel mogelijk het bestaande pijpwerk. Het vernieuwde orgel kwam in 1867 gereed. Het balkon, front en de luiken zijn overigens - ook vandaag de dag nog - in de originele staat uit 1702. Men ziet dus een Duyschot-front en men hoort een romantische orgelklank van Witte.

In 1965 werd de kerk als protestantse gemeente gesloten en het duurde nog tot 1976 alvorens deze kerk een officiële herbestemming kreeg als concertzaal. Het orgel werd gerestaureerd door de firma Flentrop en zij brachten een vrij pedaal aan, zoals ook het oorspronkelijke plan van Witte was.

Ter verbetering van de akoestiek van de zaal werden in 1996 geluidschermen geplaatst, met ook een scherm vlak voor het orgel. Daarmee werd het orgel ongeschikt voor het gebruik als concertorgel.

Vorig jaar is, dankzij rijkssubsidie, SNK en sponsors, begonnen aan een totaal orgelrestauratieplan, d.w.z. groot onderhoud van het orgel (Gebr. Reil) restauratie van de orgelluiken (Leonoor Speldenkamp) en flexibilisering van het scherm voor het orgel (Octatube/Mick Eekhout).

Naar verwachting zullen de werkzaamheden aan het orgel begin oktober dit jaar gereed zijn. Het flexibiliseren van het scherm neemt meer tijd in beslag en zal pas in 2020 zijn gerealiseerd.

Dispositie

Hoofdwerk

Prestant	16 vt
Prestant	8 vt
Baarpijp	8 vt
Bourdon	8 vt
Octaaf	4 vt
Roerfluit	4 vt
Quint	3 vt
Octaaf	2 vt
Mixture	3-5 st
Cornet D	5 st
Trompet	16 vt
Trompet	8 vt

Rugwerk

Prestant	8 vt
Holfluit	8 vt
Quintadeen	8 vt
Octaaf	4 vt
Roerfluit	4 vt
Octaaf	2 vt
Mixture	2-4 st
Cornet D	5 st
Trompet	8 vt

Borstwerk

Prestant	8 vt
Roerfluit	8 vt
Gamba	8 vt
Octaaf	4 vt
Fluit	4 vt
Fluit	2 vt
Clarinet	8 vt

Pedaal

Subbas	16 vt
Octaafbas	8 vt
Violon	8 vt
Octaaf	4 vt
Bazuin	16 vt
Trombone	8 vt
Trompet	4 vt

Koppels:
HW - BW
HW - RW
Ped - HW
Ped - RW

Tremulanten: RW en BW
Toonhoogte: a¹ = 440 H

Programma Nieuwe Kerk door Hero de Boer om 13.00 en 15.00 uur (onder voorbehoud*)

Koraalpartita "Werde munter, mein Gemute" Johann Pachelbel (1653-1706)

Koraalvoorspel "Liebster Jesu, wir sind hier" Johann Sebastian Bach (1685-1750)

Entree en Gavotte George Friedrich Handel (1685-1759)

Preludio con fuga Johann Gottfried Walther (1684-1748)

Foto Gerco Schaap

Hero de Boer

Hero de Boer (1950) begon op negenjarige leeftijd met orgellessen bij Gerard Akkerhuis. Deze lessen werden gegeven op het orgel in de Nieuwe Kerk in Den Haag. Na het plotseling overlijden van Akkerhuis in 1994 werden de orgellessen bij Ben van Oosten en Jan Hage voortgezet. Vanaf 16-jarige leeftijd is hij als organist verbonden aan Vrijzinnig Geloofsgemeenschap NPB te Wassenaar.

Hero was tevens bedrijfs- en tropenarts in het Academisch Medisch Centrum in Amsterdam en is inmiddels met pensioen. Tijdens en na zijn studie was hij een van de bespelers van de orgels van de Pieterskerk en de Marekerk te Leiden en de Kloosterkerk in Den Haag. Hij trad daarnaast regelmatig samen met zijn echtgenote, de sopraan Karin Vogelaar, op in o.a. de serie promenadecconcerten van de Dorpskerk te Wassenaar.

Vanaf 1980 is hij de vaste bespeler en beheerder van het orgel in de Nieuwe Kerk te Den Haag. Hij vervult diverse maatschappelijke functies en is o.a. voorzitter van het Haags Orgel Kontakt (HOK). **19**

** Vanwege de werkzaamheden zal het orgel op deze Nationale Orgeldag waarschijnlijk nog beperkt bespeelbaar zijn, vandaar dat het programma onder voorbehoud is.*

Paleis Kneuterdijk

7

Het huidige paleis Kneuterdijk was ooit het woonhuis van de familie Van Wassenaer Obdam. De opdrachtgever tot de bouw was Johan Hendrik, rijksgraaf van Wassenaer Obdam (1683-1745). Het huis/paleisje werd in barokstijl ontworpen door Daniël Marot. Na zijn overlijden kwam het pand in handen van zijn broer Unico Wilhelm van Wassenaer Obdam. Zijn achterkleindochter Marie Cornélie van Wassenaer Obdam verkocht het paleisje in 1816 aan Koning Willem I en hij schonk het aan zijn zoon, kroonprins Willem, de latere koning Willem II. Hij was eerder dat jaar in het huwelijk getreden met Anna Paulowna. Tot aan zijn inhuldiging, op 28 november 1840, woonden zij op de Kneuterdijk.

Voordat kroonprins Willem in zijn paleis ging wonen, werd het in 1816-1817 grondig verbouwd onder leiding van architect Jan de Greef. Daarbij werden neoclassicistische elementen aangebracht en werd het paleis intussen uitgebreid met een balzaal, met daarin rijen zuilen van massief wit marmer en arabesken tegen het plafond. Aan de achterzijde van het paleis werden beide vleugels verhoogd met een etage.

Toen na de Belgische Revolutie Willem II zijn paleis in Brussel moest ontruimen, liet hij tussen 1840 en 1848 enige zalen bouwen om zijn kostbare schilderijencollectie een plek te geven. Deze werden in neogotische stijl gebouwd door architect G. Brouwers. De koning liet zich in zijn opdracht inspireren door Christ Church te Oxford, waar hij tijdens de Engelse ballingschap van de Oranjes had gestudeerd. Van deze uitbreidingen is alleen de 'grote zaal', de Gotische Zaal, over. Na het overlijden van Willem II heeft Anna Paulowna geen gebruik meer gemaakt van het paleis. Zij ging op Buitenzorg, waar nu het Vredespaleis staat, en op Soestdijk wonen. Korte tijd heeft de zoon van Willem III, kroonprins Willem, het paleis gebruikt. Na zijn dood in 1879 werden paleis en inboedel verkocht. Zijn broer, kroonprins Alexander,

kocht het gebouw weer terug, maar heeft er geen gebruik van gemaakt. In 1914 werd het paleis aan het hoofdbestuur van het Rode Kruis ter beschikking gesteld. Van 1921 tot 1927 deed het gebouw dienst als ambtswoning van de minister van Buitenlandse Zaken. Daarna kreeg prinses Juliana het paleis van haar moeder ter beschikking.

In 1937 werd het paleis verkocht aan een levensverzekeringmaatschappij, maar na de Duitse inval in 1940 vorderde de bezetter het gebouw en werd het in gebruik genomen door de 'Presse- und Propagandadienst beim Amte des Reichskommissars' en het nieuwe Departement van Volksvoorlichting en Kunsten. Na de Tweede Wereldoorlog vonden tussen 1945 en 1948 in dit paleis bijna 4.000 strafprocessen plaats tegen voornamelijk Nederlanders, die verdacht werden van oorlogsmisdrijven gepleegd tijdens de Duitse bezetting van Nederland. Enkel van hen, onder wie Anton Mussert, hebben in de balzaal van het paleis de doodstraf tegen zich horen uitspreken. Het gebouw werd in 1948 weer in gebruik genomen door de verzekeraar, die het deelde met het Ministerie van Financiën. In 1983 werd het gehele complex na een vijf jaar durende renovatie - onder architectuur van Cornelis Wegener Sleeswijk - in gebruik genomen door de Raad van State. Van juni 2008 tot juni 2011 is het paleis opnieuw gerenoveerd volgens plannen ontworpen door de architecten Evelyne Merx en Patrice Girod. Vanaf juni 2011 heeft de Raad van State het gebouw weer in gebruik. Het werd op 5 oktober 2011 door koningin Beatrix officieel heropend. De Gotische Zaal wordt o.a. voor concerten gebruikt en beschikt over een orgel van Bätz uit 1842, dat na omzwervingen in 1989/1990 hier werd herplaatst en geres-taureerd door de orgelmakers Gebr. Van Vulpen (zie beschrijving pagina 16).

**Voor nieuwbouw,
restauratie
én onderhoud
van uw orgel.**

Tennesseeedreef 16
3565 CJ UTRECHT
030 231 3541

Vulpen-orgel.nl
info@vulpen-orgel.nl

GEBR. VAN VULPEN
meesterlijke orgels

Jeugd en orgel

Al vele jaren proberen orgelliefhebbers zich in te zetten om ook de jeugd bij het orgel te betrekken. Diverse orgelorganisaties hebben zo hun eigen project en landelijk wordt het project Orgelkids met het bekende Doe-orgel ingezet om de jeugd ook fysiek aan het orgel te laten 'proeven'.

Het Haags Orgel Kontakt (HOK) kent zo zijn 'Kom-in-de-(orgel)kas(t)-dag' waarbij ook een klein werkend model van Flentrop Orgelbouw wordt ingezet. Datzelfde orgeltje wordt door het HOK ingezet bij het project 'Muziek uit een gebouw'- in samenspel met basisscholen. Ook vandaag is dit demonstratieorgeltje in de **Kloosterkerk** aanwezig en wordt het gedemonstreerd en toegelicht door Henk en Jannie Barnhard van het HOK.

Foto Henk Barnhard

Het Doe-orgel van Orgelkids

wordt onder leiding van Marscha de Haan vanmiddag in de **Lutherse Kerk** vanaf 14.00 uur ingezet. Kinderen kunnen zelf hun eigen pijp-orgeltje bouwen en daarna er zelf ook op musiceren. Ook ouderen zijn natuurlijk van harte welkom.

Laat je verrassen door het ambachtelijke, de techniek, en de opbouw van zo'n relatief klein orgel. Hoe uit meer dan 120 onderdelen, waaronder 48 orgelpijpjes, zo'n volwaardig orgeltje kan worden opgebouwd.

Bedien de balgen, de windvoorziening, en laat het orgeltje klinken in je favoriete melodie!

Foto's Wijtse Rodenburg

Deventer,
Lebuïnuskerk
J.H. Holtgräve - 1839
Restauratie Reil - 2018

ORGELMAKERIJ REIL

ORGELMAKERIJ REIL B.V.
POSTWEG 50B, 8181 VJ HEERDE
TEL: +31 (0)578 691676
INFO@REIL.NL WWW.REIL.NL

Lutherse Kerk

De Lutherse Kerk werd van 1759 tot 1761 gebouwd onder architectuur van Pieter de Swart en Coenraet Hoeneker. Het is een traditionele zaalkerk waarin twee orgels zijn geplaatst.

Het **hoofdorgel** is in 1762 gebouwd door Johann Heinrich Hartmann Bätz. Het was met zijn 39 stemmen, verdeeld over drie klavieren en pedaal, een van de grootste van zijn werken. In 1837 voerde zijn zoon Jonathan Bätz enkele dispositiewijzigingen door. Bij groot onderhoud door Johann Frederik Witte in 1891 werden o.a. de frontpijpen vervangen. In 1921 onderging het orgel zijn grootste aanpassing. Orgelbouwer A. Bik bracht een zwelwerk aan dat bespeelbaar werd vanaf het bovenmanuaal. Het werk van Bätz respecteerde hij grotendeels. Bik bracht in 1948 nog enkele dispositiewijzigingen aan. Na de kerkrestauratie in de 60-er jaren voerde de Firma De Koff herstelwerkzaamheden uit aan het orgel. In 1988 werd een deelrestauratie door Flentrop Orgelbouw uitgevoerd. De totale restauratie werd uiteindelijk ook in fases uitgevoerd door Flentrop. In 1995 werd de eerste fase afgerond, in 2006 tot 2007 werd de algehele restauratie afgerond. Daarbij werden o.a. de spaanbalgen gereconstrueerd en werd de windvoorziening en de tractuur gerestaureerd. De speelmechaniek van het zwelwerk, voorheen pneumatisch, werd nu mechanisch aangelegd. Het pijpwerk werd zorgvuldig hersteld en waar nodig geheel in stijl geïntoneerd. De orgelkas werd hersteld en geschilderd.

Op de galerij tegenover het hoofdorgel bevindt zich sinds 1992 het zogenaamde **Italiaanse orgel**. Dit orgel van onbekende bouwer dateert uit midden 18e eeuw uit de regio Zuid-Italië. Het éénmanuaals orgel werd in 1998 door het Koninklijk Conservatorium te Den Haag uit België aangekocht en eerst in de Grote Kerk geplaatst. Zeven jaar later werd het hier geplaatst. Het heeft een bijzondere manuaalumfang van CDEFGA-c³.

Dispositie hoofdorgel

Hoofdwerk	(C-c ³)	Bovenwerk	
Bourdon	16 vt	Prestant	8 vt
Prestant	8 vt	Baarpijp	8 vt
Roerfluit	8 vt	Quintadeen	8 vt
Quintadeen	8 vt	Octaaf ³⁾	4 vt
Octaaf	4 vt	Roerfluit ¹⁾	4 vt
Nachthoorn	4 vt	Nasard ³⁾	3 vt
Quint	3 vt	Fluit ¹⁾	2 vt
Octaaf	2 vt	Scherp ³⁾	3 st
Woudfluit	2 vt	Schalmeij	8 vt
Cornet	4 st	Vox Humana	8 vt
Mixtuur	6-8 st	Tremulant	
Fagot	16 vt		
Trompet	8 vt	Pedaal	(C-f ¹)
Trompet ¹⁾	4 vt	Prestant	16 vt
Tremulant ³⁾		Bourdon ¹⁾	16 vt
		Subbas ²⁾	16 vt
		Prestant	8 vt
		Bourdon ²⁾	8 vt
		Violon ²⁾	8 vt
		Roerquint ¹⁾	6 vt
		Octaaf	4 vt
		Bazuin	16 vt
		Trompet	8 vt
		Trombone ¹⁾	4 vt
		Koppelingen	
		HW-BW, HW-RW, Ped-HW	

Zwelwerk	
Dolce ²⁾	8 vt
Viola di gamba ²⁾	8 vt
Voix di gamba ²⁾	8 vt
Holpijp ²⁾	8 vt
Flute harmonique ²⁾	4 vt
Woudfluit ²⁾	2 vt

¹⁾ Jonathan Bätz, 1837
²⁾ A. Bik, 1921, in zwelwerk
³⁾ A. Bik, 1948
⁴⁾ Flentrop Orgelbouw 1985-2007

Stemming evenredig zwevend.
Toonhoogte a'=435 Hz bij 18° C.

16.00 uur: slotconcert Nationale Orgeldag / Landelijke Orgeldag

8

Italiaanse orgel:

Aria detta Balletto (variaties)

Girolamo Frescobaldi (1583-1643)

Bätz orgel:

Magnificat primi toni (BuxWV 203)

Dietrich Buxtehude (1637-1707)

"Sei gegrübet Jesu gütig" (BWV 768)

Johann Sebastian Bach (1685-1750)

Agnus Dei

Frank Martin (1890-1974)

Fantasie in c-moll (opus 57)

Gerard Bunk (1888-1958)

Aan de uitgang is er een collecte ter bestrijding van de kosten van deze dag.

Sander van den Houten

Sander van den Houten (1987) is vanaf april 2017 benoemd tot organist van de Evangelisch Lutherse Kerk in Den Haag en daarmee

vaste bespeler van het Bätz-orgel uit 1762. Tevens is hij titulair-organist van de Burgwalkerk en van de Broederkerk te Kampen en tweede organist van de Bovenkerk aldaar. Op zijn achtste jaar begon hij met piano- en orgelstudie bij Paul Kieviet in Middelharnis (Z-H). Hij deed mee aan concoursen en won diverse prijzen.

Zijn vakopleiding tot organist ontving hij aan het Rotterdams Conservatorium bij Bas de Vroome (literatuur). Tevens volgde hij de studie kerkmuziek bij Hans van Gelder (liturgiek), Arie Hoek (hymnologie en cantoraat), Conny de Jong (zang) en Aart Bergwerff (improvisatie).

In 2013 slaagde hij cum laude voor zijn masterdiploma orgel aan het ArtEZ-conservatorium van Zwolle bij Theo Jellema. Daarnaast volgde Sander van den Houten masterclasses bij Willem Tanke (Messiaen), Harold Vogel (Buxtehude), Jacques van Oortmerssen (Stylus Phantasticus) en Thomas Trotter (Engelse orgelliteratuur).

Zijn werk als koorbegeleider bracht hem o.a. naar Tsjechië, Frankrijk, Duitsland, Denemarken en Oostenrijk. Tevens maakte hij in 2013 een concertreis naar Rusland waar hij in Kostroma een aantal orgelconcerten verzorgde.

Als dirigent is hij verbonden aan het Concertkoor Immanuel te Kampen en de 'Zang- en Oratoriumvereniging Raalte'. Tevens is hij cantor van de Theologische Universiteit te Kampen. Sander volgt privélessen koordirectie bij Wiecher Mandemaker. Ook is hij vaste begeleider van het Bovenkerk Kamerkoor o.l.v. Ab Weegeenaar, het Kampen Boys Choir en het Roder Jongenskoor beide o.l.v. Rintje te Wies.

Sander van den Houten geeft jaarlijks vele concerten als solist, begeleider en continuospeler. Ook heeft hij een privé lespraktijk. Zie verder: www.sandervandenhouten.nl

Foto Maarten Rog

Dispositie Italiaanse orgel

Manuaal

Principale	8 vt	af f
Voce Umana	8 vt	af d ¹
Ottava	4 vt	af f
Flauto in duodecima	2 ² / ₃ vt	af f
Quindecima	2 vt	
Decimanona	1 ¹ / ₃ vt	af fis ² 2 ² / ₃ vt
Vigesimaseconda	1 vt	af cis ² 2 vt
Zampogna (één tongpijp op f)		
Tiratutti (plenumcombinatieregister)		
Toonhoogte a'= 437 Hz bij 18° C.		
Middentoonstemming.		

De Orgelvriend

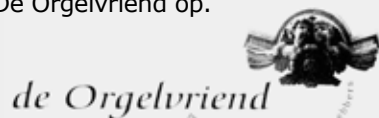
60 jaar

Het maandblad De Orgelvriend kent zijn oorsprong in Het Sticht. In de regio van de Stichtse Heuvelrug startte Johan Meischke ruim 60 jaar geleden met de uitgave van een maandelijks stencil waarin berichten voor orgelliefhebbers werden opgenomen. De *Stichtse Interkerkelijke Orgel- en muziekring (S.I.O.)* gaf het stencil de naam De Orgelvriend mee. Toen muziekuitgever Willemsen in Amersfoort acht jaar later De Orgelvriend in offset ging drukken werd al snel de naam S.I.O. gewijzigd in *N.I.O., de Nederlandse Interkerkelijke Orgel- en muziekring*.

In een paar jaar steeg het aantal abonnees van 250 naar 500, naar 1000 en bleef gestaag groeien. Chris Haalboom was een soort eindredacteur. In 1973 stopte Het Orgelblad en kregen de abonnees daarvan een aanbieding om een abonnement op De Orgelvriend te nemen. Orgelexcursies onder leiding van Willem Ouwehand en Wim van der Ros overall in den lande en Landelijke Orgeldagen trokken veel belangstelling. Met de oprichting van de *Stichting De Orgelvriend* in 1981 kreeg de redactie/het bestuur een zekere rechtspersoonlijkheid. Het duurde tot 1994, toen Willemsen zijn uitgeversrechten overdroeg aan *Mast Media*, voordat wij als stichtingsbestuur heldere afspraken konden maken over de redactionele invulling van ons maandblad.

Vanaf dat moment, nu precies 25 jaar geleden, nam Gerco Schaap de functie van eindredacteur op zich en konden bestuur en redactie inzetten op een herkenbaar redactiebeleid waarvoor zij ook de volle verantwoordelijkheid kreeg van de uitgever. Gerco Schaap werd verantwoordelijk voor de inhoud en opmaak en

trekt zorgvuldig op met een gekwalificeerd team van redactieleden, waarbij planning, kwaliteit en diversiteit van artikelen en muziek, en kwaliteit van fotowerk nauwlettend in de gaten worden gehouden. Maandelijks werd en wordt de proef tekstueel nagecorrigeerd door Annie van der Ros-Jochem in samenspel met haar man Wim en Gerco Schaap. Een laatste toets door Gerco en Wim van de gecorrigeerde versie levert de definitieve opmaak van De Orgelvriend op.

De kwaliteit van ons blad in zijn full-colour uitgave maakt het tot het zeer gewaardeerde grootste orgelblad van ons land. Na enkele uitgeverswisselingen hebben wij al vele jaren geleden gekozen voor en zijn vertrouwd met *Uitgeverij Boekencentrum*, nu *KokBoekencentrum*, onderdeel van *VBK|Media bv* te Utrecht. Naast de verschijning van ons maandblad is ons stichtingsbestuur ook verantwoordelijk voor een aantal andere activiteiten. Zo worden een aantal keren per jaar orgelexcursies georganiseerd, o.a. in nauwe samenwerking met de *Brabantse Orgelfederatie*. Ook deze Landelijke Orgeldag past in dat kader. Ter versteviging van het 'membership' van De Orgelvriend worden regelmatig lezersaanbiedingen gedaan, zoals ook vandaag een cd van Geerten van de Wetering tegen een speciale 'lezersprijs' wordt aangeboden.

Namens het bestuur van de Stichting De Orgelvriend wensen wij u allen een prachtige Landelijke Orgeldag in Den Haag.

FLENTROP ORGELBOUW

Westzijde 57 - 1506 EC Zaandam - 075-6168651 - info@flentrop.nl - www.flentrop.nl

Wij wensen deelnemers en toehoorders bij de **Nationale Orgeldag op 14 september 2019** veel plezier bij het bespelen, bekijken en aanhoren van de vele prachtige orgels, zoals in de Lutherse en de Oud-Katholieke kerk te Den Haag.

Ruim 400 jaar zit er tussen de hier-naast getoonde instrumenten: Het Hummel-Nitrowski orgel (1611) in Olkusz, Polen, en het Flentrop-orgel (2018) in de concertzaal van het Royal College of Music in Londen. Twee heel bijzondere recente projecten.

Inmiddels gaan wij verder met o.a. nieuwe orgels voor Noorwegen en Groot-Britannië en twee restauratieprojecten in Duitsland.

Foto: Jakob Garbacz

Naast zulke mooie projecten blijft ook vakkundig onderhoud een belangrijk deel van ons werk, voor orgels groot en klein. Voor regulier of groot onderhoud kunt u dan ook altijd bij ons terecht.

Colofon

Uitgever:

Werkgroep *Nationale Orgeldag* en het maandblad *De Orgelvriend*

Redactie, tekst en fotografie:

(tenzij anders vermeld)

Wim van der Ros

Tekstcorrecties:

Annie van der Ros-Jochem

Vormgeving:

Wijtse Rodenburg, *Brabantse Orgelfederatie*

Deze uitgave is mede mogelijk gemaakt door *De Orgelvriend / KokBoekencentrum*

De Orgelvriend

Boordevol informatie, achtergronden en foto's over alles wat met orgels heeft te maken.

Een magazine dus voor de échte liefhebber!

**Proef-
abonnement:
3 nummers**

€14,-

www.orgelvriend.nl

KokBoekencentrum
tijdschriften